

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 18/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2014

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt hallituksen esityksen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2014 (HE 112/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan. Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla sivistysvaliokunta on päättänyt antaa lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen, valtioneuvoston kanslia
- kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, johtaja Kirsi Kangaspunta, johtaja Tuula Lybeck, ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, ylijohtaja Hannu Sirén, johtaja Mika Tammilehto, johtaja Matti Väisänen, neuvotteleva virkamies Ville Heinonen ja neuvotteleva virkamies Jaana Walldén, opetus- ja kulttuuriministeriö
- työmarkkinaneuvos Teija Felt, työ- ja elinkeinoministeriö
- pääjohtaja Heikki Mannila, Suomen Akatemia
- johtaja Riikka Heikinheimo, Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
- pääsihteeri Minna Paajanen, Valtion liikunta-neuvosto
- opetustoimen johtaja Rauno Jarnila, Helsingin kaupunki
- rehtori Toini Sanila, Inarin kunta

- projektipäällikkö, rehtori Timo Kettunen ja apulaiskaupunginjohtaja Piia Rantala-Korhonen, Oulun kaupunki
- apulaispormestari Olli-Poika Parviainen, Tampereen kaupunki
- rehtori Pekka Tauriainen, Vantaan kaupunki
- koulutuss sihteeri Ulla Aikio-Puoskari, Saamelaiskäräjät
- erikoistutkija Sanna Aaltonen, Nuorisotutkimusseura ry
- pääsihteeri Olli Joensuu, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
- varapuheenjohtaja Satu Haime, Suomen opinto-ohjaajat ry
- verksamhetsledare, toiminnanjohtaja Peter Rolin, Ungdomsverkstaden Sveps
- palvelualuejohtaja Ulla Nord ja yksikön esimies Ville Koikkalainen, VAMOS - Etsivä nuorisotyö
- toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
- johtaja Aarne Kiviniemi, Sininauhaliitto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Giellagas-instituutti, Oulun yliopisto
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
- Suomen Kansanopistoyhdistys
- Suomen Yrittäjät

Lisäksi valiokunta on saanut koltansaamen tilanteen ja rahoituksen osalta selvityksiä käsitellessään asiaa SIO 2/2013 vp Koltansaamen ja Suomen viittomakielten asema.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Sivistysvaliokunta ottaa tässä lausunnossa kantaa eräisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan keskeisiin toimintoihin ja niiden rahoitukseen talousarvioehdotuksessa. Valiokunta toteaa, että hallinnonalan menoista suuri osa määräytyy asianomaista toimintaa koskevan lainsäädännön mukaisesti. Valiokunnassa on käsiteltävänä useita talousarvioon liittyviä opetus- ja kulttuuritoimen kannalta tärkeitä hallituksen esityksiä, joihin valiokunta ottaa yksityiskohtaisesti kantaa niitä koskevissa mietinnöissään ja lausunnoissaan. Keskeisiä ovat mm. kouluhyvinvoinnin parantamista koskevat esitykset koulujen työrauhasta (HE 66/2013 vp) sekä opilas- ja opiskelijahuollosta (HE 67/2013 vp).

Hallituksen esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahat vuodelle 2014 ovat n. 6,6 miljardia euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määräraha-osa alentavat hallitusohjelmassa ja kehyspäättök-sissä sovitut säästöt, jotka kohdistuvat mm. ammatilliseen peruskoulutuksen, oppisopimuskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen, ammattikorkeakoulujen rahoitukseen, lukioon, oppilaitosten perustamiskustannusten valtion rahoitukseen ja vapaan sivistystyön rahoitukseen sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitukseen. Vuonna 2014 nämä säästöt lisääntyvät 62 milj. euroa edellisvuodesta.

Valiokunta viittaa lausuntoonsa SiVL 5/2010 vp — MINS 1/2010 vp (Opettajien lomautusten vaikutukset perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen), jossa valiokunta korosti, että rehtoreiden ja opettajien lomauttaminen ja sijaiskiellot ovat koulutuksen laadun kannalta aina kielteisiä toimenpiteitä. Lomautukset johtavat myös varsinaista lomautusaikaa huomattavasti

pidempiaikaisiin häiriöihin koulutyössä, vaikkei lainsäädännön miniminormeja katsottaisi ri-kottavankaan. Erityisesti se vaikuttaa niiden op-pilaiden ja opiskelijoiden opiskeluun, jotka tar-vitsevat keskimääräistä enemmän ohjausta ja muuta huomiota.

Valiokunnan mielestä talousarvioon on voitu ottaa myös monia myönteisiä asioita, vaikka val-tiontalouden tilanne on tiukka. Erinomaisia ovat ns. yliopistoindeksin täysimääräinen toteutus ja pitkään tavoitteena olleen opintorahan indeksisi-donnaisuuden toteutus. Ensi vuonna jatketaan ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestäjä- ja oppilaitosver-ron kehittämistä. Laaja ja tärkeä hanke on jat-kaa nuorisotakuun toteutusta. Ammatillisen pe-ruskoulutuksen tarjonta mitoitetaan siten, että koko peruskoulun päättävälle ikäluokalle voi-daan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatilli-siin opintoihin. Ammatillisen peruskoulutuksen paikkoja varataan riittävästi myös koulutuksesta toiseen siirtyville ja ammatillista tutkintoa vail-la oleville.

Valiokunta yhtyy hallituksen esittämään sii-tä, että korkea sivistystaso, toimivat päivähoito-palvelut sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan pe-rusta. Hallituksen esityksessä varhaiskasvatuk-sen ja yleissivistävän koulutuksen lähtökohtana on kasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvon ja yh-denvertaisuuden takaaminen ja vahvistaminen kaikille koko maan kattavasti ja laadukkaana päi-vähoidon turvaaminen. Valiokunta pitää tär-keänä, että perusopetuksen laadun turvaamiseksi myös taloudellisesti kireänä aikana perusope-tuksen ryhmäkokojen pienentämiseen varataan myös ensi vuodelle 60 miljoonan euron määrära-ha. Valiokunta pitää myönteisenä, että oppimis-ympäristöjen kehittämiseen ja tieto- ja viestintä-tekniikan hyödyntämisen edistämiseen esi- ja perusopetuksessa ja lukioissa sekä ylioppilastut-

kinnon sähköistämiseen varataan yhteensä noin 8,3 miljoonaa euroa.

Hallituksen esityksen mukaan lukiokoulutuksen rahoitusperusteiden uudistamisella turvataan lukiokoulutuksen laatu ja saavutettavuus ikäluokkien pienentyessä. Valiokunta uudistaa viime keväänä kehyspäätyksen yhteydessä (SiVL 9/2013 vp — VNS 3/2013 vp, VNS 4/2013 vp) lausumansa siitä, että lukiokoulutuksen tilanne tulevina vuosina on huolestuttava etenkin, kun lukion valtionosuuden yksikköhinta on jo niin matala, että lukiokoulutuksen saataavuus ja laatu voivat vaarantua. Hallituksen esityksen mukaan lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta alenee 4,18 prosentilla. Valiokunta on myös useassa kannanotossaan todennut, että lukiota tulee voida käydä kotona asuen.

Valiokunta on huolestunut siitä, että ammattikorkeakouluihin kohdistetut säästöt ovat muodostuneet ammattikorkeakouluille raskaaksi. Osa niiden rahoituksen leikkauksista toteutetaan opiskelijamääriä vähentämällä. Yhtenä syynä opiskelijamäärien vähentämiseen on ikäluokkien pienentyminen. Ammattikorkeakoulut ovat vähentäneet koulutustarjontaansa 2 030 aloituspaikalla vuodesta 2013 alkaen, mikä tarkoittaa noin 8 prosentin leikkausta aloituspaikkoihin. Esitetyt leikkaukset kohdistuvat ammattikorkeakouluihin erityisen vaikeasti siksi, että keväällä 2012 päätetty aloituspaikkojen leikkaus ei vuonna 2014 ehdi toteutua kokonaisuudessaan eikä kahdessa vaiheessa etenevä ammattikorkeakoulujen uudistaminen vielä ehdi tuoda riittäviä säästöjä tuottavia rakenteellisia muutoksia.

Kulttuuripolitiikan toimiala. Teatterien, museoiden ja orkesterien valtionosuuksien indeksit jäädytetään ensi vuodeksi. Kulttuurilaitosten valtionosuuksista vuosiksi 2012—2015 tehdyt säästöt jäävät myös pysyvästi voimaan. Taiteen veikkausvoittovaroissa yleinen säästöprosentti on 3,3 prosenttia. Lastenkulttuurin, vapaan kentan ammattilaisryhmien, apurahojen ja kulttuurilehtien rahoitus esitetään kuitenkin säilytettäväksi vuoden 2013 tasolla.

Valiokunnan mielestä on selvää, että taiteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimialoil-

la on edessään taloudellisesti vaativat vuodet ja veikkausvoittovarojen rooli taiteen ja kulttuurin rahoituksen perustana kasvaa. Virastorakenteen uudistaminen vaikuttaa myös taiteen ja kulttuurin muun toimijakentän rahoitukseen. Taiteen ja kulttuurin veikkausvoittovarojen jakajien määrä kasvaa ensi vuonna, kun valtion taidemuseo säätöitetään Kansallisgalleriaksi ja sen toiminta vuokria lukuun ottamatta siirretään rahoitettavaksi veikkausvoittovaroista. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämän uudistuksen vaikutuksia muille taiteen ja kulttuurin edunsaajille lievennetään määräaikaisella veikkausvoittovarojen rahaston purkamisella.

Valiokunta on huolissaan kirjastojen, taiteen ja muun kulttuurin julkisen rahoituksen leikkauksista ja niiden haitallisesta vaikutuksesta kansalaisten mahdollisuuksiin käyttää eri puolilla maata kansalaisten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palveluita. Tilanne vaikeutuu myös kuntien vaikean taloustilanteen vuoksi.

Nuorisotakuun toteuttaminen opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla

Nuorten syrjäytymiseen liittyvissä tutkimuksissa on viime vuosina havaittu, että syrjäytyneillä nuorilla on usein taustalla useiden riski-indikaattoreiden kasautumia. Myös Kouluterveyskyselyn mukaan koulun keskeyttämiseen liittyy usein monia kasautuneita riskitekijöitä. Näitä voivat olla mm. perheeseen liittyvät ongelmat ja lastensuojelun asiakkuus, toimeentuloasiakkuus, päihneiden käyttö ja opiskeluun tai työhön liittyvät ongelmat.

Suomalaisten nuorten syrjäytymisen ytimessä ovat päihde- ja mielenterveysongelmat. Nämä nuoret tarvitsevat koulutukseen ja työelämään valmennukseen tiiviisti integroitua kuntouttavia elementtejä kyetäkseen selviytymään. Syrjäytyneet nuoret eivät ole yhtenäinen joukko, vaan he ovat syrjäytymisen osalta hyvin erilaisissa vaiheissa ja tilanteissa. Tämän vuoksi tarvitaan monenlaisia ja räätälöityjä tukitoimia heidän kiinnittämisekseen uudelleen yhteiskuntaan. Näiltäkin osin valiokunta viittaa jälleen lausuntoonsa nuorten syrjäytymisen ehkäise-

mikseksi vaadittavista toimenpiteistä (SiVL 10/2008 vp — MINS 5/2008 vp).

Jotta nuorten auttamisessa onnistuttaisiin, tarvitaan katkeamattomia koulutus-, työllistymis- ja kuntoutusketjuja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Keskeistä on, että nuori tulee autetuksi kokonaisvaltaisesti. Valiokunta pitää välttämättömänä koulun, sosiaali- ja terveystoimen ja muiden nuorten parissa työskentelevien tiivistä ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä, ja siten samalla tuetaan vanhempia kasvatusvastuussa. On välttämätöntä poistaa sektorirajat ja tulkintamahdollisuudet, joiden johdosta lapsen ja nuoren auttaminen käytännössä estyy. Valiokunta muistuttaa, ettei koululla ja muilla julkissektorin toimijoilla ole mahdollisuutta hoitaa tätä yksin, vaan kolmannen sektorin rooli nuoren auttamisessa on myös erittäin tärkeä. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että tätä työtä tekevien toimintaa avustetaan riittävästi myös valtion varoin. Tärkeää työtä tekevät monet nuoren kannalta "matalan kynnyksen" järjestöt, kuten esim. Sininauhaliitto ja Vamos ry.

Koulutustakuun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman toteuttaminen ja rahoitus. Valiokunta korostaa, että koulutustakuu on keskeinen osa koko nuorisotakuun toteuttamista. Toisen asteen ammatillisen ja lukiokoulutuksen riittäväällä ja koko maan kattavalla tarjonnalla ehkäistään nuorten syrjäytymistä peruskoulun jälkeisessä nivelvaiheessa.

Talousarvioehdotus lähtee siitä tavoitteesta, että nuorisotakuun toteutuminen varmistetaan ja nuorten aikuisten osaamisohjelmaa (NAO) toteutetaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että nuorten aikuisten osaamisohjelmaa jatketaan ja siihen osoitetaan lisämäärärahoja. Vuonna 2014 ohjelmaan esitetään käytettäväksi 52 miljoonaa euroa. Tavoitteena on, että vuosittain 4000 nuorta aikuista aloittaisi ohjelmarahoituksella opintonsa. Toimenpiteinä ovat ammatti- ja erikoissammattitutkintoon valmistava koulutus ja oppisopimuskoulutus. Osa kohderyhmästä on töissä ja osa vailla työtä ja koulutusta.

Ammatillisen tutkintojärjestelmän lähtökohdiana on, että ammattitutkinto pääsääntöisesti ra-

kentuu ammatillisen perustutkinnon tuottaman osaamisen päälle. Vain joillain aloilla ammattitutkinto voi toimia myös ns. alalletututkintona. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että ammatillisia perustutkintoja suunnataan nuorten aikuisten osaamisohjelman toteuttamiseen. Perustutkinnon suorittaminen on ensisijainen vaihtoehto monelle vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevalle 20—29-vuotiaalle. Erityisesti perustutkintoja tulisi kohdistaa niille nuorille, jotka eivät ole pysyvästi työelämässä eivätkä näin ollen ole potentiaalisia ammattitutkintojen suorittajia.

Budjettivuonna myös edistetään nuorten oppisopimuskoulutusta ja nuorten oppilaitosmuotoisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen yhdistämistä. Valiokunta kannattaa hallituksen tavoitetta hyödyntää monipuolisemmin työvaltaisia opiskelumenetelmiä, työpaikalla tapahtuvaa opiskelua sekä koulutuksen eri järjestämis- muotoja.

Oppisopimuskoulutusta on välttämätöntä kehittää paremmin nuorille sopivaksi, ja esim. oppisopimuksen aikainen tuki on monissa tapauksissa tarpeellista. Valiokunta pitää tärkeänä kehittää järjestelmää niin, että kynnys oppisopimuksen tekemiseen madaltuu ja oppisopimusten määrä kasvaa. Järjestelmään liittyvää raportointi- ja muita tehtäviä tulee myös yksinkertaistaa niin, että työantajat olisivat nykyistä halukkaampia solmimaan oppisopimuksia.

Valiokunnan mielestä vapaalla sivistystyöllä olisi monia mahdollisuuksia nuorisotakuun toteuttamisessa ja niitä tulisikin hyödyntää nykyistä laajemmin. Valiokunta pitää myös myönteisenä, että maahanmuuttajanuorten opiskelunvalmiuksien ja kielitaidon parantamiseen kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa osoitetaan 2 miljoonan euron määräraha oppilaitosten ylläpitäjille opintoseteliavustuksina. Valiokunta katsoo, että opintoseteliavustuksia tulisi voida käyttää myös muille erityisryhmille etenkin niillä paikkakunnilla, joilla maahanmuuttajanuoria ei ole.

Nuorisotyön toimiala. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja Nuotta-valmennus to-

teuttavat nuorisolaissa (72/2006) säädettyä nuorten sosiaalista vahvistamista. Kaikkia toimintoja tuetaan erityisvaltionavustuksella, ja ne toteuttavat nuorisotakuuta. Nuorisotyöhön esitetään käytettäväksi 74 miljoonaa euroa, josta veikkausvoittovarojen osuus on 53 miljoonaa euroa. Nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön esitetään veikkausvoittovarat mukaan lukien 27 milj. euroa.

Tarkoituksena oli nykyistä nuorisolakia säädettäessä, että kunnissa monialainen yhteistyö helpottuu ja kunnissa tehtävän nuorisotyön, sosiaalityön sekä kodin ja koulun yhteistoimintatavoite edesauttaa nuorten kasvua täysipainoisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Tarkoituksena oli, että kunnissa tehtävä nuorisotyö osallistaa nuoria eri tavoin, jolloin nuori ei joutuisi myöskään syrjäytymisvaaraan. Etenkin nyt nuorisotakuuta toteutettaessa on jouduttu huomaamaan, että näin ei ole kaikissa tapauksissa ja kaikissa kunnissa käynyt. Eri sektorit toimivat edelleen omissa "lokeroissaan" ja apua ja tukea tarvitseva nuori jää ilman hänelle tarpeellisia palveluja.

Yliopistojen ja tutkimuksen rahoitus

Yliopistojen valtionrahoitukseen esitetään 1,9 miljardia euroa. Valiokunta pitää tärkeänä, että perusrahoitusta esitetään korotettavaksi yliopistoindeksin mukaisesti 1,9 % vastaamaan kustannustason nousua (lisäys 32,7 milj. euroa). Yliopistojen rahoitusmalli korostaa laatua, vaikuttavuutta, tuloksellisuutta ja kansainvälistymistä. Tutkinnot, opintopisteet, tieteelliset julkaisut ja kilpailtu tutkimusrahoitus ovat keskeisiä valtionrahoituksen perusteita.

Valtiontalouden reunaehdot ja kehyspäätöksissä sovitut menosäästöt näkyvät vuonna 2014 korkeakouluopetuksessa ja tutkimuksessa toteutettavina säästöinä Suomen Akatemian (17 milj. euroa) ja yliopistojen (20 milj. euroa) osalta. Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että Suomen Akatemian myöntövaltuutta lisätään vuodesta 2014 alkaen vuositason 10 miljoonalla eurolla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelman toteuttamiseksi (ICT 2015).

Valiokunta painottaa, että vahvasti koulutukseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan ja innovaatioympäristön kehittämiseen panostaneet maat ovat saavuttaneet muita maita korkeamman työn tuottavuuden tason ja kasvun. Nykyinen talouden matalasuhdanne ja rakenneuudistus korostavat entisestään julkisen sektorin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopanostusten tarpeellisuutta. Valiokunta painottaa erityisesti perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen sekä korkean asteen koulutuksen vahvaa keskinäistä riippuvuutta, mikä täytyy ottaa huomioon toiminnan suuntaamisessa ja resurssien jaossa.

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahojen budjetointi ollaan muuttamassa vuodesta 2014 alkaen arviomäärärahaperustaiseksi. Aiemmilta budjettivuosilta siirtyneet määrärahat tulevat pienentämään uuden määrärahan tarvetta kertaluonteisesti vuosina 2014—2015. Valiokunta pitää hyvänä, että uudistuksen myötä määrärahojen vuosierät jatkossa vastaavat paremmin määrärahojen todellista käyttöä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että päivitettäessä kansallista tutkimusinfrastruktuurien tiekarttaa vuonna 2014 infrastruktuuripolitiikka linjataan maamme yleisen tiedepolitiikan linjausten ja painopisteiden mukaisesti. Saadun selvityksen mukaan talousarvion eri momenteilta voidaan suunnata yhteensä lähes 40 miljoonaa euroa kansallisen ja kansainvälisen tason tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ml. kansainväliset jäsenmaksut. Erityisesti momentille 29.40.22 on myönnetty 8,5 milj. euroa tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitukseen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että tässä tarkoitettu infrastruktuuri-investoinnit toteutetaan siten, että ne hyödyttävät mahdollisimman laajasti ja vaikuttavasti kotimaista korkean tason tutkimusta.

Eri sektoreilla tehdyt menosäästöt edellyttävät merkittäviä toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia, jotta korkeakoulu- ja tiedepoliittiset tehtävät pystytään hoitamaan asianmukaisesti. Suomen Akatemian ja Tekesin tutkimusrahoituksen kysyntä on kasvanut, samalla kun rahoituksen määrää on leikattu. Sivistysvaliokunta korostaa, että EU:n Horisontti 2020 -ohjelma

tarjoaa mahdollisuuden saada lisärahoitusta kilpailukykyisille, korkean tutkimuksellisen laatu-tason omaaville hankkeille, joille voidaan järjestää myös tarvittava kotimainen vastinraha. Sivistysvaliokunta arvioi, että menestyäkseen ulkopuolista rahoitusta koskevassa kilpailussa yliopistojen ja tutkimuslaitosten on vielä nykyistä määrätietoisemmin priorisoitava tutkimustoimintansa oman tutkimusstrategian mukaisesti ja varmistettava tutkimusyksiköidensä kansallinen ja kansainvälinen kilpailukyky.

Tämän lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä yliopistojen ja tutkimuslaitosten toiminnan nykyistä suurempaa koordinoitua tutkimuspanostusten vaikuttavuuden ja yksittäisten tutkimusten resurssien kokoamiseksi. Tätä varten on valtioneuvoston 5.9.2013 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti vireillä laaja valmistelutyö.

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että tieteellisen tutkimuksen ja innovaatioiden rahoitusvälineiden rinnalle suunnitellaan perustettavaksi kolmas kilpaillun rahoituksen pilari, strategisesti suunnatun tutkimuksen rahoitusväline. Tarvitsemme tutkimusta, jolla korostetusti etsitään ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Tähän kootaan asteittain vuosina 2015—2017 yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintoja ja palveluja jo nyt tukeva kilpailtu tutkimusrahoitus siten, että strategiseen tutkimusrahoitukseen on vuonna 2017 käytettävissä 70 miljoonaa euroa.

Valiokunta korostaa, että valtioneuvosto tai sen ministeriöt eivät osallistu tämän rahoitusvälineen tarjoaman rahoituksen osoittamiseen yksittäisille tutkimushankkeille tai -ohjelmille vaan että perustettava strategisen tutkimuksen neuvosto vastaa itsenäisesti strategisesta tutkimuksesta ja sen järjestämisestä, hallinnosta sekä rahoituksen suuntaamisesta. Hankkeiden valinta tapahtuu avoimen kilpailun kautta, ja valinnassa painotetaan yhteiskunnallista relevanssia, vaikuttavuutta ja tutkimuksen laatua. Tällä rahoitusvälineellä voidaan valiokunnan arvion mukaan vahvistaa strategisesti tärkeän tutkimuksen suunnitelmallisuutta tavoitteiden toteuttamiseksi, välttää päällekkäisyyttä ja lisätä rahoitustoiminnan selkeyttä.

Oppilaitosten perustamiskustannusten rahoitus

Uusien oppilaitosrakennusten perustamistarve ja toisaalta vanhojen oppilaitosten peruskorjaus-tarve mm. home- ja kosteusongelmiin liittyen on mittava.

Hallituksen esityksen mukaan oppilaitosten perustamishankkeisiin osoitetaan 46 miljoonan euron määräraha ja valtuus myöntää 15 miljoonaa euroa avustuksina yleissivistävien oppilaitosten rakentamiseen ja peruskorjaukseen noin 3 000 oppilaalle.

Kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät ovat ehdottaneet vuosina 2014—2017 rahoitettavaksi hankkeita kustannusarvioiltaan yhteensä 1 100 milj. euroa. Ehdotusten mukainen valtion avustuksen tarve on n. 130 milj. euroa vuodessa. ELY-keskusten rahoitussuunnitelmaan esittämien hankkeiden kustannusarviot ovat yhteensä 253 milj. euroa ja niihin myönnettäväksi avustuksia n. 28 milj. euroa/vuosi. Valtioneuvoston vahvistaman kehyspäätökseen sisältyvän määrärahan puitteissa voidaan avustuksia myöntää n. 15—17 milj. euroa vuodessa riippuen korkokehityksestä ja hankkeiden toteutuksen ajoittumisesta. Vuonna 2014 rahoitettavaksi on esitetty kaikkiaan 11 hanketta, joiden kustannusarviot ovat 54 milj. euroa ja joille on ehdotettu avustuksia myönnettäväksi yhteensä 26 milj. euroa. Talousarvioehdotuksessa on momentille 29.10.34 ehdotettu valtuus myöntää avustuksia yhteensä 15 milj. euroa, josta enintään 10 milj. euroa saa myöntää toteutusajankautena. Määräraharive ehdotusten pohjalta on siten huomattavasti korkeampi kuin momentille ehdotettu ja kehyspäätöksen mukainen määräraha.

Valiokunta viittaa myös tarkastusvaliokunnalle antamaansa lausuntoon homekouluista (SiVL 14/2012 vp — TRO 1/2011 vp). Valiokunta pitää hyvänä myös ns. konsortio-koulun ajatusta, jonka mukaan rakentamiseen liittyvät eri osaamisalat yhdistetään tavoitteena luoda terve, mutta kuitenkin energiaa säästävä rakentaminen ja korjausrakentaminen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että kuntia rohkaistaan perustamaan sisäilmatyöryhmiä. Samalla tulee antaa riittävää ohjeistusta tai tarvittaessa jopa vel-

voittavia säännöksiä niin, että kunnissa myös käytännössä asianmukaisesti hoidetaan tilat terveelliseksi työskentelytiloiksi niin oppilaille kuin työntekijöillekin.

Liikunnan rahoituksen vaikuttavuus

Liikuntapolitiikan riippuvuus veikkausvoittovaroista on toimialoista kaikkein suurin, sillä käytännössä se rahoitetaan kokonaisuudessaan (99,9 %) veikkausvoittovaroin. Hallituskaudella 2007—2011 liikuntatoimeen kohdistetut veikkausvoittovarot kasvoivat merkittävästi, lähes 41,7 %. Kasvu perustui veikkausvoittovarojen kasvuun sekä kirjastojen valtionosuuksien siirtoon veikkausvoittovaroista yleisin budjettivaroin rahoitettaviksi.

Liikuntapolitiikan toiminnallisina tavoitteina vuonna 2014 mainitaan, että liikunta ja urheilu lisäävät osallistumista, liikunnallinen elämäntapa yleistyy, liikunta-alan tietopohja ja osaaminen vahvistuu. Valiokunta korostaa panostuksia liikunnan edistämiseksi ja liikunnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtion liikuntaneuvostossa tehty selvitys osoittaa selkeästi, että valtaosa suomalaisista liikkuu riittävästi. Suositusten mukaiseen liikunnan määrään ylittää vain noin puolet lapsista, kymmenes aikuisväestöstä ja muutama prosentti ikäihmisistä. Tämä on huolestuttavaa erityisesti yksilön oman elämänlaadun kannalta, mutta myös kansantaloudellisesti liikkumattomuuden seurausten on arvioitu olevan miljardi-luokkaa.

Merkittävä osa ihmisten fyysisistä aktiivisuutta edistävästä ja estävästä ratkaisusta tehdään liikuntapolitiikan ulkopuolella (koululiikunta, sosiaali- ja terveystyöpalvelut, kävely- ja pyörätiet, varhaiskasvatus, korkeakoulut, vanhuspalvelut). Sivistysvaliokunta pitää valitettavana, että liikuntaa ja fyysisen aktiivisuuden edistämistä ei ole integroitu osaksi yhteiskunnallista päätöksentekoa kaikilla sektoreilla ja ihmisten eri elämänvaiheissa. Valiokunta pitää tärkeänä ponnistella kaikilla sektoreilla sen eteen, että lisätään toimenpiteitä fyysisen passiivisuuden vähentä-

miseksi niin, että ihmiset liikkuvat riittävästi koko elämän ajan ja sen kaikissa vaiheissa.

Saamenkielten ja ruotsinkielisen viittomakielen opetus

Valiokunta on hyvin huolestunut saamenkielten opetuksen tilanteesta. Erityisesti vaarassa on koltansaamen kieli. Myös ruotsinkielisen viittomakielen tilanne on se, että ilman erityistoimenpiteitä kieli on vaarassa kuolla, eräiden selvitysten mukaan jopa 10 vuodessa.

Hallituksen esityksen mukaan budjettivuonna mm. kehitetään viittomakielilainsäädäntöä ja edistetään ILO:n alkuperäiskansoja koskevan sopimuksen ratifiointia ja toteutetaan oikeusministeriölle kuuluvat saamen kielen elvyttämisohjelman toimenpiteet. Valiokunta korostaa, että koko saamelaiskulttuurin säilymisen kannalta saamenkielten opetuksen turvaaminen on erityisen tärkeää.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla osoitetaan mom. 29.01.02 saamenkielisen opimateriaalin tuottamiseen 400 000 euroa, mikä on 100 000 euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa.

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa varten momentille 29.91.52 osoitetaan 400 000 euron määräraha saamenkielisen kielipesätoiminnan turvaamiseksi nykyisellä tasolla. Sivistysvaliokunta ei pidä näitä määrärahoja riittävinä.

Valiokunta korostaa, että kielen oppimisen kannalta kielipesätoiminnalla on suuri merkitys. Pienille lapsille voidaan päiväkotitoimissa antaa kielitaitoa, joka on hyvä pohja myöhemmille kieliopinnoille. Koltansaameen on kielipesätoiminnalla onnistuttu elvyttämään koltansaamen puhujia.

Kielipesätoiminta on avainasemassa saamenkielten säilymisen ja elpymisen kannalta. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että talousarvioon lisätään määrärahoja niin, että hallitusohjelman tavoite saamen kielen elvyttämisestä käytännössä toteutuu ja koltansaamen opetuksen jatkuminen voidaan turvata.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että oppimateriaalien käyttöikä saamenkielises- sä opetuksessa on huomattavan pitkä eikä opet- tajilla ole juurikaan mahdollisuuksia valita käyt- tämiään materiaaleja. Koltansaamenkielistä ope- tusta on vähän, mutta sitä auttaisi hyvätasoisten, oppilaiden kielelliseen taustaan sovitettujen op- pimateriaalien aikaansaaminen. Opetus- ja kult- tuuriministeriön saamen kielen elvyttämisen toi- menpideohjelmaa valmistellut työryhmä esitti, että oppimateriaalimäärärahan tulisi vuoteen 2016 mennessä nousta 800 000 euroon (OKM 2012:7).

Lainauskorvaus

Valiokunta viittaa kuluvan vuoden talousarvios- ta antamassaan lausunnossa suojattujen teosten tekijöille maksettavasta lainauskorvauksesta sa- nottuun ja toteaa, että korvausten saamiseksi muihin Pohjoismaihin verrattavalle tasolle mää- rärahoja tulee edelleen nostaa mm. tiede- ja kurssikirjastojen saamiseksi lainauskorvauksen piiriin.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että momentille 29.30.30 lisätään 1 000 000 euroa käytettäväksi kansano- pintojen opintoseteliavustuksiin,

että momentille 29.01.02 lisätään riittä- vät määrärahat saamenkielisen oppi- materiaalin tuottamiseen,

että momentille 25.91.52 lisätään riittä- vät määrärahat saamenkieliseen kieli- pesätoimintaan,

että talousarvioon lisätään riittävät määrärahat suomen- ja ruotsinkielisten viittomakielten turvaamiseen,

että talousarvioon lisätään 500 000 eu- roa nuorisotakuun toteuttamiseksi jär- jestöille, jotka tekevät työtä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien, syr- jäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla olevien lasten ja nuorten auttamiseksi, ja

että valtiovarainvaliokunta muutoin ot- taa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Ritva Elomaa /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok
Sanna Lauslahti /kok

Silvia Modig /vas (osittain)
Tuomo Puumala /kesk (osittain)
Simo Rundgren /kesk (osittain)
Pauliina Viitamies /sd
vjäs. Juho Eerola /ps
Timo Heinonen /kok
Pietari Jääskeläinen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Sivistys ja koulutus ovat hyvinvointiyhteiskunnan tukipilareita. Pääministeri Kataisen hallitus jatkaa talouspäätöksillään tämän sivistyksellisen perustan murentamista. Hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on vuonna 2020 maailman osaavin kansa. Kuitenkin määrärahoja leikataan rajusti ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusindeksit jäädytetään vuodeksi 2014.

Hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä sovitut leikkaukset kohdistuvat mm. lukioon, ammatilliseen peruskoulutuksen, oppisopimuskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen, ammattikorkeakoulujen rahoitukseen, oppilaitosten perustamiskustannusten valtionosuuteen, vapaan sivistystyön rahoitukseen sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitukseen. Vuonna 2014 nämä säästöt lisääntyvät 62 milj. euroa edellisvuodesta, mistä 41 milj. euroa on kuntien ja kuntayhtymien arvioitu osuus. Keskusta ei näitä leikkauksia hyväksy.

Leikkaukset peruttava ja sivistykselliset perusoikeudet turvattava

Hallitus jatkaa kuntapalvelujen rahoituspohjan murentamista. Ensi vuonna toimeenpannaan vuosien 2012—2013 kehysriihien leikkauspäätökset, yhteensä 362 miljoonaa euroa. Kuntien omavastuu lakisääteisten velvoitteiden rahoittamisesta on ensi vuonna 70,43 prosenttiyksikköä, joka on 4,54 prosenttiyksikköä enemmän kuin vaalikauden alussa. Hallituksen päätösten seurauksena kuntapalveluiden rahoitusleikkaukset vuosina 2012—2017 ovat yhteensä 6,6 miljardia euroa.

Pääministeri Katainen on jo väläyttänyt uusia leikkauspäätöksiä ensi keväälle. Kuntapalveluja eniten tarvitsevia lapsia, nuoria, sairaita ja vanhuksia ollaan surutta laittamassa hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan maksajiksi. Hallitus on perustellut kuntien rajuja val-

tionosuusleikkauksia valtiontalouden vaikealla tilanteella. Käytännössä hallitus kuitenkin siirtää ikävien päätösten tekemisen kuntapäätäjille. Vaikutukset näkyvät kunnallisveron korotuksena, palvelujen karsimisena sekä henkilöstön, kuten opettajien, lomautuksina ja irtisanomisina. Kuntiin kohdistuvassa leikkausvimmassa hallituksenkin on syytä muistaa, että valtiovalta on viime kädessä vastuussa siitä, että perustuslakiin kirjatut sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet toteutuvat.

Keskustan valiokuntaryhmä vaatii, että ensi vuodelle ehdotetut kuntien valtionosuusleikkaukset perutaan. Leikkaukset vastaavat ensi vuonna jopa liki 30000 kuntien palvelualueiden työntekijän vuotuisia palkkakustannuksia. Kuntalaisten tarvitsemat hyvinvointipalvelut ovat vakavassa vaarassa.

Tutkimusrahoituksella luodaan kasvua

Hallituksen leikkauslinja jatkuu tutkimusrahoituksen kohdalla. Hallitus leikkaa perustutkimuksesta, samalla kun se kokoaa resursseja valtioneuvoston alaisuuteen isommiksi kokonaisuuksiksi. Kuitenkaan hallituksella ei ole selkää kuvaa siitä, mitkä ovat tutkimukselliset painopisteet ja mitä tutkimusta työpaikkojen luomiseksi erityisesti tarvitaan. Suomi ei selviä pelkästään pelimaailmaa kehittämällä, vaan tarvitaan monipuolista osaamista, tuotekehitystä ja tutkimusta.

Tutkimusrahat ovat palvelleet tähän saakka myös pk-sektoria, mutta nyt hyötyjiksi pääsevät vain isot toimijat, yritykset, joilla on resursseja olla mukana tällaisessa kehittämistyössä.

Keskustan sivistysvaliokuntaryhmä kantaa huolta tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnan tulevaisuudesta. Tieteellisen tutkimuksen rahoituksella on tärkeä merkitys Suomen menestykselle ja kansalaisten hyvinvoinnille. Hallituksen talouspäätökset heikentävät tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitusta. Suomen kilpailukyvyn kasvu perustuu tietoon, osaamiseen ja innovaatioihin. Hallituksen tekemät säästötoimet na-

kertavat Suomen kilpailukykyä ja osaamis pohjaa. Jatkuvan leikkaamisen sijaan on luotava mahdollisuuksia uudelle kasvulle, tutkimukselle ja kehitykselle. Tekesin ja Suomen Akatemian rahoitus ja toimintaedellytykset on turvattava.

Maakunnallinen ammattikorkeakouluverkko turvattava

Leikkauslinja ammattikorkeakoulukentällä jatkuu ja määrärahoja vähennetään kymmeniä miljoonia. Ammattikorkeakoulujen opiskelijapaikkamääriä leikataan. Ammattikorkeakoulujen toimipisteitä suljetaan, opetusohjelmia lakkautetaan ja oppilaistoverkkoa tiivistetään rakenteellisen kehittämisen nimissä. Tämä johtaa alueiden elinvoimaisuuden näivettymiseen korkeakouluverkon harventuessa. Hallitus harjoittaa rankkaa keskittämispolitiikkaa pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Ammattikorkeakoulujen kokonaisleikkaukset kohoavat vuoden 2012 tasoon verraten 62 miljoonaan euroon. Tämä leikkaus on 6,6 % ammattikorkeakoulujen kokonaiskustannuksista. Kun lisäksi ammattikorkeakoulujen indeksi jäädytetään vuodeksi 2014, kasvaa kokonaisleikkaus 85 miljoonaan euroon eli 9 %:iin. Tämä on yliopistoihin verrattuna epätasa-arvoista. Keskustan sivistysvaliokuntaryhmä ei tätä hyväksy.

Leikkaukset kohdistuvat ammattikorkeakouluihin erityisen vaikeasti siksi, että päätetty aloituspaikkojen leikkaus ei vielä vuonna 2014 toteudu kokonaisuudessaan eikä kahdessa vaiheessa etenevä ammattikorkeakoulujen uudistaminen ehdi vielä tuoda riittäviä säästöjä tuottavia rakenteellisia muutoksia.

Keskustan mielestä jokaisessa maakunnassa pitää olla korkeakoulu. Alueellisesti ja koulutuksellisesti tasapuolinen ammattikorkeakouluverkko on säilytettävä myös tulevaisuudessa.

Nuorisotakuu on uudistettava

Nuorisotakuun toteuttamiseen kohdennetaan vuosittain 60 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 talousarviossa esitetään lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen 10 milj. euroa sekä työvaltaista oppimista ja koulutuksen eri järjestämis muotoja

yhdistävien koulutusmallien toteuttamiseen 8 milj. euroa v. 2014. Lisäksi nuorten aikuisten osaamisohjelmaan ehdotetaan vuodelle 2014 kohdennettavaksi 52 milj. euroa toimenpiteisiin, joilla voidaan vähentää ilman koulutusta jääneiden nuorten 20—29-vuotiaiden määrää.

Hallituksen malli nuorisotakuusta ei toimi. Hallitus on toteuttanut sitä putkimaisesti ja sektoroidussa järjestelmässä, mikä työllistää hallintoa ja virkamiehiä, muttei auta niitä, joille takuu on tarkoitettu. Takuun toteuttamisvaatimukset ovat nykyisellään kohdistuneet kuntiin ja edelleen tutkintoja tarjoaviin toisen asteen oppilaitoksiin. Ulkopuolelle on jätetty kolmannen sektorin toimijat sekä vapaa sivistystyö ja niiden tarjoamat toiminta- ja koulutusmahdollisuudet. Samaan aikaan hallitus on esittänyt ratkaisuksi nuorten pudokkuuteen oppivelvollisuusiän pidentämistä vuodelle. Ilman toisen asteen opiskelupaikkaa jää vuosittain noin 1 600 nuorta. Tämä koko ikäluokkaan kohdistuva oppivelvollisuusiän pidentäminen on kaavamainen, kallis ja säilyttävä massamalli, joka ei palvele tai motivoi niitä nuoria, jotka apuja eniten tarvitsisivat. Kuntaliiton alustavien laskelmien mukaan oppivelvollisuusiän pidentäminen tuo kunnille noin 100 miljoonan euron lisäkustannukset.

Painopistettä on siirrettävä räätälöityihin toimiin. Tarvitaan uutta otetta ja konkreettisia toimia. Hyödynnetään kaikkia toisen asteen koulutusmuotoja, kolmannen sektorin toimijoita sekä vapaan sivistystyön tarjoamia mahdollisuuksia. Nuorelle tarjotaan valinnan mahdollisuus suorittaa väliin jäävä vuosi missä vain aktiivisessa toiminnassa. Esimerkiksi kansanopistojen ja toisen asteen oppilaitosten uudenlainen yhteistyö tarjoaa luovia mahdollisuuksia nuorelle päästä turvallisuudessa ympäristössä asteittain ja suunnitelmallisesti kiinni opintoihin ja elämään.

Nuorisotakuun kohdennettuja toimia tehostetaan siten, että mm. joustavaan perusopetukseen, opinto-ohjaukseen, etsivään nuorisotyöhön, ammattistarttiin, 10. luokkaan, työpajoihin ja oppisopimuksen ja tuetun oppisopimuksen kehittämiseen kohdennetaan resursseja. Myös 2+1-malli ja muut laajennetun työssä oppimisen mallit ja avoin ammattiopisto ovat nuorelle räätälöi-

tyjä vaihtoehtoja. Maahanmuuttajataustaisia nuoria ja heidän pääsemistään opintoihin on tuettava valmentavalla koulutuksella, kohdenne-tulla opinto-ohjauksella sekä riittävällä kieli-koulutuksella.

Kansanopistot ja vapaa sivistystyö nuorisota-kuun toteuttajina

Kansanopistoilla ja vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli nuorisotakuun toteuttamisessa. Tätä hallitus ei ole oivaltanut. Niistä noin 5 000 nuoresta, jotka — tilastojen mukaan — eivät jatka peruskoulun jälkeen tutkintoon johtavassa kou-lutuksessa, jo noin 2 000 on kansanopistoissa pe-rusopetuksen lisäopetuksessa eli kansanopisto-kympeillä ja vapaan sivistystyön linjoilla. Nämä nuoret eivät tilastoidu tutkintoon johtavaan kou-lutukseen osallistujiksi, vaikka he opiskelevat kokopäivätoimisesti. Kohdentamalla nuoriso- ja koulutustakuuseen varattua resurssia kansano-pistoille voitaisiin koulutuspaikkoja välittömäs-ti lisätä koko maassa useilla sadoilla, jopa tuhan-nella opiskelijalla. Valtion ensi vuoden talousar-vioesitys merkitsee kuitenkin sitä, että vapaan sivistystyön, mm. kansanopistojen mahdollisuu-det vastata nuorisotakuun tarpeisiin ratkaisevas-ti heikkenevät. Keskustan valiokuntaryhmä vaa-tii, että kansanopistojen toimintaedellytykset turvataan riittävillä resursseilla.

Saamenkielinen kielipesätoiminta mahdollis-tettava jatkossakin

Saamen kieli on Suomessa vähemmistökieli, jonka osaaminen uhkaa kadota. Kielipesätoimin-ta tähtää alkuperäiskielen säilyttämiseen. Kieli-pesä on kielellisen vähemmistön tai alkuperäis-kansan lapsille tarkoitettu päivähoitopaikka, jos-sa kaikki toiminta tapahtuu alusta asti pelkäs-tään saamen kielellä. Toiminta toteutetaan jär-jestämällä alle kouluikäisille lapsille päivähoi-toa tai avointa varhaiskasvatustoimintaa sekä koululaisille iltapäivätoimintaa kielikylypymene-telmää käyttäen.

Kielipesätoiminnan rahoitus on turvattava myös jatkossa. Vuonna 2013 rahoitus oli 500 000 euroa ja nyt hallitus esittää siihen 100 000 euron määräraha-leikkausta. Keskustan valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että saamenkie-liseen kielipesätoimintaan tulee varata lisärahoi-tus siten, että toiminta voi jatkua valiokunnassa esitetyn 700 000 euron rahoituksen turvin vähin-tään nykyisellä tasolla.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edel-lä olevan huomioon.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2013

Inkeri Kerola /kesk
Tuomo Puumala /kesk

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Hallitusohjelman mukaan osaavat ja hyvinvoivat ihmiset ovat Suomen keskeisin taloudellinen menestystekijä. Tahtotila ei kuitenkaan näy hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2014, sillä hallitus leikkaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahoista lähes 60 miljoonaa euroa verrattuna kuluvan vuoden budjettiin. Edellä mainitun lisäksi hallitus supistaa merkittävästi kuntien valtionosuuksia, jolloin kunnat ovat pakotettuja kohdentamaan osaleikkauksia myös opetus- ja kulttuuritoimelle. Me perussuomalaiset emme voi hyväksyä näitä talouden tervehdyttämistoimenpiteiden taakse piilotettuja leikkauksia.

Hallitus on käynnistänyt kunniahimoisen ja kannatettavan nuorisotakuun, mutta talousarvion ja saatujen kokemusten perusteella todelliset vaikutukset ovat jäämässä vähäisiksi. Me perussuomalaiset haluamme korjata tilanteen ja esitämme hallinnonalan määrärahoihin perustettuja täsmälisäyksiä. Uutena asiana me esitämme vakavasti tutkittavaa ja käyttöön otettavaa koulutussopimusmallia, jossa nuori saa opetusta pääasiassa työpaikallaan mutta on kirjoilla ammatillisessa oppilaitoksessa.

Oppisopimuskoulutusta kehitettävä koulutussopimusmallin suuntaan

Vuosikymmeniä käytössä ollut oppisopimuskoulutus toimii kohtuullisesti aikuiskoulutusmenetelmänä, mutta malli saa vähän kannatusta nuorten ja nuoria kouluttavien yritysten keskuudessa. Vähäisestä kiinnostuksesta huolimatta oppisopimuskoulutus on perussuomalaisten mielestä sopiva malli erityisesti teoriapainotteisia opintoja vieroksuville nuorille. Selvitysten mukaan juuri nämä käytännönläheiset ja käden taitoja arvostavat nuoret ovat eniten koulutus-syrjäytymisvaarassa.

Esitämme, että toisen asteen opintoja vaille jääneet nuoret velvoitetaan käymään ammatti-

painotteinen työelämään ja työturvallisuuteen valmentava 10. luokka, jonka päätyttyä he jatkaisivat joko oppisopimuksella yrityksessä tai jatkaisivat toisella asteella kykijensä ja halujensa mukaan.

Esitämme, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.20.32 lisäyksenä 25 000 000 euroa kohdennettavaksi oppisopimuskoulutukseen ml 10. luokan valmentava koulutus.

Oppisopimuskoulutus on jäänyt Suomessa lähtöasentoon, vaikka se sopii pätevyitymisväyläksi moniin perusammatteihin. Me perussuomalaiset ehdotamme, että selvitettäisiin pilotomalla koulutussopimusmalli, joka toimii perusajatukseltaan, kuten käytössä oleva oppisopimuskoulutus. Koulutussopimuksessa suurin osa koulutuksesta toteutettaisiin yrityksessä eräänlaisella mestari-kisällimallilla, jossa kokenut ja halukas työntekijä opettaa nuorta. Oikein käytettynä monella eläkeiän kynnyksellä olevalla "mestarilla" olisi mahdollisuus pidentää työuraansa ja siirtää samalla ns. hiljaista kokemukseen perustuvaa tietoa nuorelle. Ammattiin liittyvistä teoria- ja työturvallisuusopinnoista sekä oppilashuollosta vastaisi ammattioppilaitos. Mallia on ehdottanut Suomen Yrittäjät.

Esitämme, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa joko momentille 29.20.21 tai 29.20.32 lisäyksenä 10 000 000 euroa kohdennettavaksi koulutussopimusmallin "mestari-kisälli"-pilottihankkeisiin.

Ammattikorkeakoulut aaltoliikkeessä

Haluamme taata laadukkaan ja kattavan ammattikorkeakoulutuksen koko Suomessa. On otettava vakavasti huomioon se, että ammattikorkeakouluilla on merkittävä vaikutus toiminta-alueensa pienten ja keskisuurten yritysten kehittämiseen. Mikäli ammattikorkeakouluja karsitaan ja keskitetään maakuntakeskuksiin, niin maakuntien seutukeskukset autioituvat entisestään ja nuoria pakkautuu kaupunkeihin, joissa jo ennestään on pulaa opiskelupaikoista, edullisista

asunnoista jne. Perussuomalaisten mielestä muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla ja maamme muissa "kehitettävissä keskuskaupungeissa" on kyettävä elämään, asumaan ja opiskelemaan tasa-arvoisesti. Tärkeää on myös maakuntien elinkeinorakenteeseen liittyvien koulutusalojen turvaaminen talousalueella, jotta verkottuminen ja siihen liittyvä logistiikka olisi mahdollisimman tehokasta.

Ammattikorkeakouluista vähennettiin tänä vuonna yli 2 000 aloituspaikkaa, mutta viimeisten tietojen mukaan OKM esittää korkeakoulujen aloituspaikkoihin 1 400 paikan lisäystä. Käännöstä näin pikaisesti on vaikea ymmärtää. Varsinkin, kun se ei näy hallituksen talousarvioehdotuksessa.

Jotta kannatettava aloituspaikkojen lisäys ja ammattikorkeakoulujen opetustoiminnan menot sekä henkilöstökulut voidaan tasapainottaa tarvetta vastaavalle tasolle, me perussuomalaiset esitämme kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen momentille 29.40.30. 15 000 000 euron lisäystä toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen.

Ammattioppilaitoksista itseopiskelukouluja

Hallituksen talousarvioesityksen kuntien valtioavun leikkaukset ovat alkaneet vaikuttamaan erittäin negatiivisella tavalla ammattioppilaitoksissa. Varsin monessa oppilaitoksessa on käynnistetty yt-neuvottelut satojen opettajien lomauttamiseksi ja irtisanomiseksi. Opettajavajetta suunnitellaan korvattavan siten, että vähennetään opettajan johdolla tapahtuvaa lähiopetusta ja sysätään oppimisvastuuta vasta aikuisuuden kynnyksellä oleville nuorille itseopiskelumallilla.

Näkökulma ja kehityssuunta huolestuttavat meitä perussuomalaisia. Me perussuomalaiset esitämme, että kehityskulku pysäytetään riittäväällä rahoituksella ja ottamalla erityisissä vaikeuksissa olevia ammattikouluja aikaisemmin esitettyyn koulutussopimuspilottihankkeeseen.

Perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen ja oppilashuoltoon lisäresursseja

Liian suuret luokkakoot ja siitä johtuvat oppimishaitat sekä koulukiusaaminen ovat yleisesti tiedostettuja ongelmia maassamme. Oppilashuoltolaki on ollut käsittelyssä pitkään ja olisi tullut asettaa voimaan jo aiemmin, viimeistään heti, kun kouluampumisia alkoi tapahtua. Jää nähtäväksi poistavatko ensi vuonna voimaan astuvat lait koulurauhasta sekä oppilashuollosta olemassa olevia haasteita. Integroitu opetus tai kiusaamisen vastainen toimintamalli eivät ole olleet riittäviä toimenpiteitä koulurauhan takamiseksi. Kuntien valtionavun vähennykset ovat olleet pääsyy ryhmäkokojen kasvuun ja oppilashuollon laiminlyönteihin. Me perussuomalaiset esitämme, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.10.30 lisäyksenä 30 000 000 euroa perusopetuksen opetusryhmäkokojen pienentämiseeni ja tasapuolisen oppilashuollon toteutumiseen kunnasta riippumatta.

Koulu on kylän sykkivä sydän

Mielestämme yleissivistävän koulutuksen laatu ja kouluverkoston kattavuus tulee taata tasaveroisesti koko Suomessa. On tärkeää, että myös kuntataajamien ulkopuolella voi elää, asua ja kasvattaa lapsia. Lasten koulumatkojen pituuden säilyttäminen kohtuullisena edellyttää koulujen ylläpitoa kattavasti koko maassa, ei vain kasvukeskuksissa ja taajamissa. Perussuomalaisten mielestä yleissivistävän koulutuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen tulee kohdentaa nykyistä enemmän resursseja, jotta laadukas yleissivistävä koulutus olisi jokaisen ulottuvilla ilman kohtuuttomia koulumatkoja. Myös kansanopistojen, kansalais- ja työväenopistojen, opintokeskusten, kesäyliopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten toiminta on syytä turvata. Niiden toiminnalla voidaan edistää muun muassa kansalaisten hyvinvointia ja yleissivistystä.

Kiinnitämme huomiota myös koulujen valittavan yleisiin sisäilma-ongelmiin. Lähtökohdana tulisi olla, ettei yksikään oppilas joutuisi oppivelvollisuuttaan suorittaessaan tai opettaja töitä tehdessään altistumaan vakaville homeen aiheuttamille terveystarpeille. Koulujen ho-

meongelmiin tuleekin puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä säästää myös yhteiskunnan terveysmenoja.

Esitämme, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.10.30 avustuksena 20 000 000 euroa kattavan kouluverkoston ylläpitämiseksi.

Suomalaisen kirjallisuuden puolesta

Yksi hallituksen kulttuuripoliittisista tavoitteista on luovien alojen työllisyyden vahvistaminen. Kirjailijoiden asema Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna varsin heikko, vaikka heidän panoksensa suomalaisen sivistyksen kannalta on merkittävä. Myytyjen kirjojen lisäksi lainauskorvaukset muodostavat tärkeän osan kirjailijoiden tuloista. Suomalaiset kirjailijat saavat kuitenkin lainauskorvauksia huomattavasti vähemmän kuin kollegansa esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Matalat lainauskorvaukset vaikeuttavat suomalaisten ammattikirjailijoiden taloudellista asemaa. On hyvä huomioida, että esimerkiksi kokonaan lainauskorvauksen ulkopuolella olevien tutkimus- ja opetuskirjastojen vuotuinen lainausmäärä on yli 20 miljoonaa. Lainauskorvausmäärärahaa tuntuvasti nostamalla voitaisiin edistää kulttuurin ja luovien alojen työllistämismahdollisuuksia. Nostaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi

asteittain tulevina vuosina tavoitteena pohjoismaisen tason.

Esitämme, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.01.22. suojattujen teosten tekijöille maksettavan lainauskorvauksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin 3 000 000 euron lisäyksen.

Liikunta on lääkettä

Me perussuomalaiset olemme erittäin huolissamme nuorten painoindeksin noususta ja sen myötä lisääntyneistä nuorten liikunta- ja tukielin sairauksista ml. muut ns. elintason sairaudet. Urheilu- ja liikuntaseurojen aktiivisella nuorisotyöllä erityisesti liikuntaa vierastavien nuorten keskuudessa on mahdollista kääntää kansanterveyden kannalta negatiivinen kehityssuunta kohti liikunnallista elämäntapaa nuoren ruumiin rakenteesta riippumatta.

Esitämme että valtiovarainvaliokunta ehdottaa momentille 29.90.50 lisäyksenä 5 000 000 euroa urheilu- ja liikuntaseurojen seuratukeen.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2013

Ritva Elomaa /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Juho Eerola /ps